

examination are defined. However, the attention is paid to the need for further formation of theoretical and methodological foundations of forensic handwriting diagnostics. The classification tasks of handwriting outlined too.

Some of problems of the current development of forensic handwriting examination have been highlights, the basic solutions of the problem were offered.

УДК 343.98

Т. О. Сукманова
головний судовий експерт

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ПОНЯТТЯ АВТОПІДЛЮГУ І КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ТА УМОВ ВИКОНАННЯ ПІДПИСІВ З НАВМИСНОЮ ЗМІНОЮ ОЗНАК ВЛАСНОГО ПІДПИСНОГО ПОЧЕРКУ

У статті проаналізована криміналістична література, яка стосується питань дослідження підписів, виконаних особами від свого імені з навмисною зміною ознак власного підписного почерку, висвітлені деякі теоретичні положення, на яких базується методика дослідження такого роду почеркових об'єктів, та викладена класифікація факторів і умов виконання підписів з навмисною зміною ознак власного підписного почерку.

У судовому почеркознавстві, великий пласт займають діагностичні дослідження, пов'язані з вивченням почеркових об'єктів, виконаних у незвичайних умовах. З кожним роком кількість такого роду експертних завдань збільшується, а складність їх вирішення зростає.

Особливе місце серед експертних завдань підвищеної складності займають підписи, що виконуються особами від свого імені, але зі зміною ознак власного підписного почерку. Це зумовлено наступними причинами: по-перше, підпис сам по собі відноситься до малооб'ємного почеркового об'єкту, що є причиною дефіциту корисної інформації при його дослідженні; по-друге, при нанесенні цього почеркового об'єкту на процес письма впливає певний збиваючий фактор, що призводить до значної трансформації підпису та тягне за собою, як наслідок, меншу зіставлюваність досліджуваного об'єкта з порівняльним матеріалом. Дослідження підписів, що виконуються особами від свого імені, але зі зміною ознак власного підписного почерку, відрізняється інтеграційністю, тому що передбачає взаємопроникнення задач ідентифікаційного (щодо справжності підпису) і діагностичного (стосовно умов виконання підпису) характеру.

Початок теоретичним та експериментальним дослідженням підписів, виконаних від свого імені з навмисною зміною, було покладено роботою

Л. Є. Ароцкера та Є. П. Коновалова (1957 р.) [1]. В процесі дослідження, науковці проаналізували ознаки, які у своїй сукупності дозволяють на якісному рівні встановлювати факт навмисної зміни особою свого підпису, а також відрізнити цей спосіб виконання підпису від наслідування підпису іншої особи.

Авторами роботи автопідлог підпису було визначено як викривлене виконання власного підпису, при якому виконавець прагне змінити його у такій мірі, щоб він (підпис) мав вигляд несправжнього [1, с. 79].

Експерти усвідомлювали, що найбільш складні для дослідження почеркові об'єкти – це підписи, виконані із зміною з метою наступної відмови від них (підписів). Тому, для найглибшого розуміння природи такого роду почеркових об'єктів експерти залучали й дані, отримані з експертної практики. Так, у статті І. Я. Фридмана та С. А. Ципенюк [2], вказані способи зміни виконавцями власних підписів, а саме: 1) виконання підпису із такою транскрипцією, яка різко відрізняється від звичайної (літерних склад підпису не відповідає прізвищу даної особи), але із збереженням окремих особливостей безсумнівних підписів та почерку виконавця; 2) повна зміна підпису, без збереження якихось особливостей підписів даної особи. У підписі з'являються особливості почерку виконавця; 3) часткова зміна транскрипції підпису та деяких інших його ознак із збереженням окремих особливостей звичайних підписів. Перші два випадки зміни особою ознак власного підпису, проілюстровано авторами статті прикладами з практики.

У статті В. В. Липовського і П. З. Хасманене [3], зазначені як два основні способи умисного викривлення свого підпису такі: 1) зміна загального вигляду підпису (введення іншого літерного і штрихового складу, наслідування літерам «друкованого» шрифту, зміна пишучої руки); 2) часткова зміна підпису при зовнішній схожості із звичайними підписами (спотворення деяких загальних й окремих ознак).

Авторами статті відмічено, що автопідлог, як правило, пов'язаний з деавтоматизацією системи рухів, з викривленням експериментальних зразків підписів, що викликає значні труднощі при його дослідженні.

Створивши загальну методику дослідження підписів, В. В. Липовський, окрему увагу в ній приділив особливостям дослідження справжніх підписів, виконаних із навмисним викривленням ознак [4, 5]. У підрозділі, присвяченому такого роду об'єктам, В. В. Липовський, зокрема, відмічає, що умисна зміна певною особою свого підпису, має на меті надання йому (підпису) вигляду несправжнього, при цьому автором виділено такі два способи зміни особою власного підпису: а). зміна його загальної будови (наслідування «друкованому» шрифту, зміна пишучої руки, введення іншого літерного і штрихового складу); б). часткова його зміна при зовнішній подібності із звичайними підписами (викривлення загальних й окремих ознак).

У різні роки минулого сторіччя до тематики дослідження підписів, виконаних особами із зміною ознак власного підписного почерку, зверталися також Е. Х. Чекушев [6], З. С. Яблокова, Н. В. Тулякова [7]. Проте, вагомий

внесок у розробку проблеми дослідження такого роду об'єктів, був зроблений Л. В. Марковою [8-10], яка, зокрема, написала дисертаційну роботу на тему: «Криминалистическое исследование подписей, выполненных лицами от своего имени с намеренным искажением». Її наукові розробки, були спрямовані на розширення й заглиблення знань про цей почерковий об'єкт.

Л. В. Марковою, було переглянуто існуюче поняття автопідлогу, як навмисного викривлення підпису особою, від імені якої він значиться, з метою подальшої відмови від нього.

Л. В. Маркова вважає, що дане поняття не зовсім вдале як в юридичному (правовому) аспекті, так і з позицій розкриття змісту навмисно зміненого підпису в якості об'єкту судово-почеркознавчого дослідження. У своїй дисертаційній роботі Л. В. Маркова, пропонує взагалі відмовитися від терміну «автопідлог».

Виходячи з наведених заперечень, Л. В. Маркова пропонує своє визначення поняття навмисної зміни підпису, а саме: авторське маскування підпису з метою надання йому іншого зовнішнього вигляду [9, с. 13]. Таке визначення, на її думку, дійсно відображає суттєві в плані криміналістичного дослідження риси – виконання підпису від свого імені (ідентифікаційний аспект і відмінність від підписів, виконаних з наслідуванням) та навмисність викривлення (діагностичний аспект і відмінність від підписів, виконаних у незвичайних умовах, не пов'язаних з навмисною зміною).

Наукові дослідження Л. В. Маркової, увійшли до комплексної методики «Криміналістичне дослідження підписів, виконаних у незвичайних умовах (навмисна зміна, наслідування, стан алкогольного сп'яніння й стресу), з метою встановлення їх справжності (несправжності)» [10], яка була розроблена у Всеросійському НДІСЕ разом з 18 ССУ Мін'юста.

Слід зауважити, що, крім видів автопідлогу, зазначених у методичі 1994 року, у практичній роботі зустрічаються випадки такого типу автопідлогу, який характеризується як компетентний (експертний, кваліфікований) автопідлог. Компетентний авто підлог, може бути як вільним, так і підконтрольним. Найбільш складним для дослідження є підконтрольний кваліфікований автопідлог, який був досліджений в ході наукової роботи за планом Київського НДІ судових експертиз «Особливості прояву загальних та окремих ознак у підписах, виконаних шляхом компетентного автопідлогу» [11].

Автором роботи було уточнено поняття автопідлогу підпису. На думку автора, автопідлог – це виконання підпису особою, від імені якої він значиться, з навмисною зміною ознак свого підписного почерку. При цьому під підписним почерком, маються на увазі варіанти підпису даної особи, які використовуються нею як посвідчувальний знак у певний проміжок часу.

Виходячи з такого розуміння автопідлогу, компетентним автопідлогом, автор роботи вважає таке викривлене виконання власного підпису, при якому виконавець використовує спеціальні знання у галузі судово-почеркознавчої експертизи.

Крім того, на базі КНДІСЕ за планом МЮ України, проводилися розробки експертних систем «Dia» [12] та «VESNA» [13], в рамках яких для відмежування симптомокомплексу ознак, притаманних автопідлогу, від симптомокомплексів ознак, притаманних іншим збиваючим причинам, була серед інших проведена також обробка експериментального масиву підписів, виконаних шляхом автопідлогу. В результаті чого, був запропонований наступний комплекс ознак, що, як правило, може спостерігатися у такого роду підписах.

У 2011 році під редакцією В. Ф. Орлової, вийшов посібник «Судебно-почерковедческая експертиза. Особенная часть» [14], присвячений дослідженню малооб'ємних почеркових об'єктів, де також розглядаються особливості дослідження підписів, виконаних шляхом автопідлогу (з навмисною зміною власного підписного почерку).

Особливістю роботи, що розглядається, є те, що тут наведений характерний комплекс, який дає підстави для висунення версії про автопідлог або її підтвердження. Структура цього комплексу така:

- розбіжності у прояві основних програмних ознак – складі підпису, особливо на початку і наприкінці його, а також у будові, особливо при прояві ускладнень; при автопідлозі роль основної програмованої ознаки, може грати нахил, якщо його зміна входить у програму зміни свого підпису;

- порушення основних інтеграційно-рухових ознак – зниження ступеня виробленості, координації рухів другої групи, ступеня досконалості системи рухів; відповідно зміна й супутніх – зниження координації рухів першої групи на змінених ділянках, уповільнення темпу порівняно із зразками (швидкий, середній уповільнений або просто більш повільний, ніж у зразках, в особливості на ділянках із зниженням координації рухів першої групи);

- у зв'язку із вказаними змінами певною мірою змінюються й супутні програмні ознаки. Так, переважна форма рухів при виконанні підпису, може стати прямолінійно-дуговою або такою, що визначити неможливо, при поєднанні – також такою, що визначити неможливо, або змішаною; змінюються зв'язність, форма лінії основи підпису (частіше стає випуклою) при інших проявах у зразках;

- при розбіжностях у складі та будові із підписним почерком, збіжність у тих же ознаках при порівнянні із загальним почерком (повні або часткові збіжності із загальним почерком на початку та у середині підпису, а з підписним – наприкінці);

- відповідні характерні збіжності та розбіжності детальних параметрів;

- збіжності проявів ознак, які збереглися, утворюють індивідуальний комплекс, причому збіжності можуть бути як з окремими, так і з непереважними і рідкими варіантами у зразках;

- незалежні (такі, що не можна пояснити) розбіжності відсутні [14, с. 306-307].

У 2013-2015 рр. на базі Харківського НДІ судових експертиз ім. Засл. професора М. С. Бокаріуса, проводилась науково-дослідна робота за

темою «Методика дослідження підписів, виконаних зі зміною ознак власного підписного почерку» (науковий керівник Т. В. Сохранич), співвиконавцями якої були й співробітники Київського НДІ судових експертиз М. Є. Бондар та Т. О. Сукманова. В рамках цієї наукової розробки, були уточнені певні теоретичні положення, які стосуються судово-почеркознавчої експертизи підписів, виконаних особами від свого імені з навмисною зміною ознак власного підписного почерку.

Так, автопідлогом підпису є виконання підпису особою, від імені якої він зазначений, з навмисною зміною ознак власного підписного почерку. Під підписним почерком, слід розуміти усі варіанти підпису особи, які використовуються нею як посвідчувальний знак у певний проміжок часу.

Предметом експертизи такого роду об'єктів є отримання експертом у процесі своєї діяльності інформації для встановлення або спростування факту, що має доказове значення, стосовно виконання підпису особою, від імені якої він значиться, з намаганням навмисно змінити ознаки власного підписного почерку.

Об'єктом дослідження є почеркова інформація як ідентифікаційного, так і діагностичного характеру, що міститься у підписі, виконаному особою від свого імені з установкою на зміну ознак власного підписного почерку.

Конкретними об'єктами почеркознавчого дослідження підпису, виконаного особою від свого імені з навмисною зміною ознак власного підписного почерку, є документ, де міститься вказаний підпис, та документи, у яких містяться зразки підпису та почерку даної особи. Прямими об'єктами є досліджуваний підпис, у якому наявні діагностичні почеркові ознаки, та підписи і рукописні записи, що достовірно виконані особою, від імені якої значиться досліджуваний підпис, тобто зразки підпису та почерку цієї особи. Безпосередніми об'єктами є ідентифікаційні та діагностичні почеркові ознаки, за допомогою яких досліджуються спірний підпис, виконаний особою від свого імені з навмисною зміною власного підписного почерку, та зразки підпису і почерку фігуранта, для вирішення ідентифікаційного та діагностичного (інтеграційного) завдань.

При висуванні та перевірці версії, щодо виконання досліджуваного підпису особою від свого імені з навмисною зміною ознак власного підписного почерку експертом-почеркознавцем, вирішується інтеграційна задача – ідентифікаційна (щодо справжності спірного підпису) та діагностична (стосовно умов його виконання) у єдиному пізнавальному процесі. У деяких випадках, при наведенні штрихів досліджуваного підпису чи дорисовках у штрихах іншою барвною речовиною, наявності у місці його розташування втиснутих незабарвлених штрихів або штрихів копіювального паперу тощо, також вирішується задача, що відноситься до галузі технічного дослідження документів.

Виходячи з аналізу наведених задач, суб'єктом експертизи підпису, виконаного особою від свого імені з навмисною зміною ознак власного підпис-

ного почерку, є експерт-почеркознавець, тобто особа, яка має кваліфікацію судового експерта за спеціальністю 1.1 «Дослідження почерку і підписів». В окремих випадках до експертного дослідження, може бути залучено спеціаліста у галузі судово-технічної експертизи документів, який має кваліфікацію судового експерта за спеціальністю 2.1 «Дослідження реквізитів документів».

Крім того, в ході виконання науково-дослідної роботи «Методика дослідження підписів, виконаних зі зміною ознак власного підписного почерку» співвиконавцями Київського НДІ судових експертиз, в результаті аналізу літературних джерел та експертної практики, була запропонована така класифікація факторів та умов виконання підписів з навмисною зміною ознак власного підписного почерку.

Враховуючи те, що внесення змін у підписи може бути обумовлено об'єктивними та суб'єктивними причинами, дані об'єкти, слід диференціювати за факторами, які впливали на процес зміни, а саме:

1) об'єктивні, тобто ті, які не залежать від волевиявлення виконавця. Це – зовнішні умови, в яких знаходиться суб'єкт під час відтворення викривленого підпису;

2) суб'єктивні – ті, що спричиняються внутрішньою психологічною установкою особи на зміну ознак власного підписного почерку.

В залежності від зовнішніх умов виконання до об'єктивних факторів впливу відносяться такі:

1) середовищні: а) вільна (безконтрольна) зміна, коли підпис виконується без присутності адресата (особи, для якої цей підпис виконується, чи офіційної особи); б) підконтрольна, тобто у присутності особи, для якої виконується підпис, чи офіційної особи;

2) обставинні: а) адресат має у наявності зразок підпису виконавця; б) адресат певною мірою знайомий із підписом виконавця; в) адресат не знайомий з підписом виконавця.

Об'єктивні фактори чинять вплив на суб'єктивну сторону зміни власного підпису, зокрема, на обсяг і характер змін ознак підпису.

Так, в залежності від впливу зовнішніх (об'єктивних) умов на обсяг змін, які відбулися у підписі, їх можна поділити на: 1) повністю змінені; 2) частково змінені.

У свою чергу частково змінені підписи поділяються в залежності від локалізації змін у підписі: а) у початковій частині підпису; б) у середній частині підпису; в) у заключній частині підпису.

Необхідно зазначити, що часткові зміни можуть відбутися як у якійсь одній частині підпису, так і у переважній більшості елементів підпису в різному їх сполученні, наприклад, в елементах початкової і заключної частин підпису чи в елементах середньої і заключної частин підпису.

Поділ же за характером зміни почеркових ознак зумовлений творчою індивідуальністю суб'єкта, яка проявляється при виборі конкретної тактики

викривлення. Отже, за типовими тактиками викривлення можна виокремити такі:

1) зміна у загальних ознаках підпису: а) зміна транскрипції підпису (перехід на повну літерну транскрипцію; зміна складу транскрипції – заміна одних елементів підпису іншими, збільшення або зменшення літерного чи штрихового складу (наприклад, зміна монограми літер на одну чи декілька конкретних літер, додання першої літери імені, додання або вилучення точок та /чи/ додаткових штрихів, зміна чітких літер на умовно прочитані або символи, які неможливо прочитати, зміна розчерку на літеру і навпаки, тощо); б) зміна виробленості рухів у бік зниження; в) зміна координації рухів у бік зниження; г) зміна темпу письма (уповільнення або прискорення); д) зміна метричних характеристик розміру, розгону та /чи/ розстановки; е) зміна нахилу (на протилежний або зі стійкого на нестійкий); є) зміна настиску (у бік посилення чи у бік послаблення);

2) зміна окремих ознак підпису: а) зміна будови рухів за ступенем складності (у бік спрощення чи у бік ускладнення); б) зміна будови рухів за конструкцією в цілому (використання рідких варіантів; заміна варіантів письмових знаків шляхом звернення до звичайного почерку, до «друкованих» конструкцій, інших незвичайних конструкцій; використання рядкових літер як заглавних); в) зміна форми рухів при виконанні та поєднанні елементів підпису, тобто зміна конфігурації штрихів; г) зміна напрямку рухів на протилежний; д) зміна окремих метричних характеристик; е) зміна окремих ознак, які стосуються орієнтації рухів;

3) сполучення змін у загальних та окремих почеркових ознаках.

Зауважимо, що наведений перелік конкретних способів зміни ознак власного підписного почерку не є вичерпним. Він може доповнюватися й іншими видами зміни.

Необхідно також наголосити на важливості визначення механізму появи у підписі зміни конкретної окремої ознаки: чи спричинена ця зміна установкою на викривлення власного підпису або ж є наслідком якоїсь випадковості.

Наведені вище суб'єктивні фактори, які стосуються обсягу, локалізації та характеру змін почеркових ознак відносяться до таких, що відображають зафіксований в конкретному почерковому об'єкті результат зусиль виконавця, спрямованих на викривлення власного підписного почерку. У свою чергу, ступінь досконалості кінцевого результату значною мірою обумовлений фізичною (тренування) та інтелектуальною (обрання способу виконання підпису, обізнаність у галузі почеркознавства) підготовкою суб'єкта до відтворення такого роду почеркового об'єкта.

Обсяг і характер змін ознак власного підписного почерку, а також ступінь їх досконалості та застосування тієї чи іншої тактики викривлення почеркових ознак зумовлюються таким суб'єктивним фактором як попереднє тренування. Тому, змінені підписи можна поділити на:

1) такі, що виконані з попереднім тренуванням. Тут, на думку автора, слід відмітити, що у даному випадку особа фактично виробляє собі новий, нікому не відомий, варіант власного підпису;

2) такі, що виконані без попереднього тренування.

Вплив на кінцевий результат має також і обрання суб'єктом конкретно-го незвичайного способу виконання підпису для маскування ознак власної письмово-рухової навички, з метою надання цьому підпису вигляду несправжнього. Так, незвичайними способами виконання можуть бути:

1) зміна пишучої руки – перехід на іншу, не звичну до письма, руку;

2) незвичайне тримання пишучого приладу (наприклад, за кінчик, протилежний пишучому вузлу, затиснути в кулак, тощо);

3) надання власному підпису вигляд несправжнього, виконаного з наслідуванням;

4) надання власному підпису вигляд несправжнього шляхом його виконання з перерисовкою на просвіт, можливо, навіть, з використанням якихось технічних прийомів;

5) надання підпису вигляду несправжнього шляхом наведення його штрихів іншою барвною речовиною, нанесення у місці його розташування втиснутих незабарвлених штрихів або штрихів копіювального паперу.

Обрання тієї чи іншої конкретної тактики зміни ознак власного підписного почерку та способу виконання такого роду почеркового об'єкта, залежить також і від ступеня інформованості виконавця. За цим критерієм змінені підписи можна поділити на:

1) такі, що виконані особою, компетентною у питаннях судового почеркознавства;

2) такі, що виконані особою, яка ознайомлена у загальних рисах, володіє деякою інформацією у галузі судового почеркознавства;

3) такі, що виконані особою необізнаною у почеркознавстві, тобто не компетентною у вказаній галузі.

Вважаємо, що запропонована класифікація може бути корисною у практичній роботі експертів у галузі судового почеркознавства, при висуненні версії щодо виконання досліджуваного підпису із навмисною зміною особою ознак власного підписного почерку. Проте, у даному випадку, слід дуже прискипливо підходити до перевірки такої версії. Отриману інформацію, необхідно оцінювати у сукупності з результатами застосування інших методик, використаних з метою перевірки паралельних експертних версій щодо виконавця підпису та умов його виконання. Висувати обвинувачення у навмисній зміні особою власного підписного почерку, слід дуже обережно і обачливо, адже виявлені у досліджуваному підписі зміни почеркових ознак, можуть бути викликані й іншими причинами: незвичайними умовами письма, як зовнішніми, так і внутрішніми (у тому числі й незвичайним психофізіологічним станом /станом алкогольного, наркотичного, фармакологічного сп'яніння, станом емоційної напруги – стресу, тощо), природною варіаційністю підписного почерку самого

виконавця (тобто бути варіантами підпису даної особи, які не проявилися у представлених зразках), а можуть бути наслідком виконання даного почеркового об'єкта іншою особою, почерк якої характеризується природною подібністю з почерком особи, від імені якої значиться підпис, чи шляхом наслідування підпису особи, від імені якої виконано досліджуваний підпис, або ж бути обумовленими якимись випадковими причинами.

Перелік посилань

1. Ароцкер Л. Е., Коновалов Е. П. Признаки автоподлога подписей // Криминалистика и судебная экспертиза. Киев, 1957. С. 79-86.
2. Фридман И. Я., Ципенюк С. А. Исследование умышленно измененных подписей // Криминалистика и судебная экспертиза. Киев, 1967. Вып. 4. С. 296-299.
3. Липовский В. В., Хасманенко П. З. Исследование подписи при автоподлоге (случай из практики) // Вопросы судебной экспертизы и криминологии: информ. материалы. Вильнюс, 1978. Вып. 14. С. 65-70.
4. Липовский В. В. Основные положения криминалистической идентификации по подписи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / КНИИСЭ. Киев, 1969.
5. Судебно-почерковедческая экспертиза / под ред. Е. Д. Добровольской и др. Москва, 1971. Ч. 2. С. 298-301.
6. Чекушев Э. Х. О некоторых путях распознавания автоподлога // Рефераты докладов Всесоюзной научной конференции по проблемам криминалистического исследования документов. Ташкент, 1974. С. 81-83.
7. Яблокова З. С., Тулякова Н. В. Умышленное изменение подписи путем автоподлога // Экспертная практика и новые методы исследования / ВНИИСЭ. Москва, 1980. Вып. 22. С. 6-10.
8. Маркова Л. В. Пути разработки методов исследования автоподложных подписей // Современное состояние и перспективы развития традиционных видов криминалистической экспертизы / ВНИИСЭ. Москва, 1987. С. 126-129.
9. Маркова Л. В. Криминалистическое исследование подписей, выполненных лицами от своего имени с намеренным искажением: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1992.
10. Ефремов В. А., Маркова Л. В., Орлова В. Ф. и др. Криминалистическое исследование подписей, выполненных в необычных условиях (намеренное изменение, подражание, состояние алкогольного опьянения и стресса), в целях установления их подлинности (неподлинности) // Методическое пособие для экспертов / ВНИИСЭ. Москва, 1994.
11. Особливості прояву загальних та окремих ознак у підписах, виконаних шляхом компетентного автопідлогу: звіт про НДР / викон.: Т. О. Сукманова; КНДІСЕ. Київ, 2001.
12. Створення експертної системи з діагностичного дослідження підписів з ознаками порушення координації рухів їх виконавців : звіт про НДР / викон.: М. Є. Бондар, Т. О. Сукманова, Ю. М. Бесяк та ін.; КНДІСЕ. Київ, 2001.
13. Створення експертної системи по встановленню конкретної збиваючої причини, що впливала на виконавця підпису: звіт про НДР / викон.: М. Є. Бондар, Т. О. Сукманова та ін.; КНДІСЕ. Київ, 2010.
14. Судебно-почерковедческая экспертиза. Особенная часть / под ред. В. Ф. Орловой. Москва, 2011. С. 300-307.

ПОНЯТИЕ АВТОПОДЛОГА И КЛАССИФИКАЦИЯ ФАКТОРОВ И УСЛОВИЙ ВЫПОЛНЕНИЯ ПОДПИСЕЙ С УМЫШЛЕННЫМ ИЗМЕНЕНИЕМ ПРИЗНАКОВ СОБСТВЕННОГО ПОДПИСНОГО ПОЧЕРКА

Т. О. Сукманова

Статья посвящена почерковым объектам, исследование которых отличается повышенной сложностью, – подписям, выполненным от своего имени, но с изменением признаков собственного подписного почерка. Сложность исследования такого рода объектов обусловлена интеграционностью экспертной задачи, поскольку предусматривает взаимодействие задач идентификационного (относительно подлинности подписи) и диагностического (относительно условий выполнения подписи) характера.

В статье проведен анализ криминалистической литературы по данному вопросу – освещены основные положения трудов ряда ученых-криминалистов, а именно: Л.Е. Ароцкера и Е.П. Коновалова, И.Я. Фридмана и С.А. Ципенюк, В.В. Липовского (написанные как единолично, так и с соавторстве с П.З. Хасманене), Э.Х. Чекушева, З.С. Яблоковой и Н.В. Туляковой, Л.В. Марковой, В.Ф. Орловой; приведены научные разработки М.Е. Бондарь и Т.А. Сукмановой, Т.В. Сохранич.

В статье также приведены некоторые теоретические положения относительно судебно-почерковедческой экспертизы подписей, выполненных лицами от своего имени с умышленным изменением признаков собственного подписного почерка, которые были уточнены в ходе проведения научно-исследовательской работы по теме: «Методика исследования подписей, выполненных с изменением признаков собственного подписного почерка», проводившейся в 2013-2015 гг. на базе Харьковского НИИ судебных экспертиз им. Засл. профессора М.С. Бокариуса. Так, изложены определения автоподлога подписи, предмета экспертизы такого рода подписей, объекта (в общем понимании и конкретного), субъекта.

В завершении статьи, приведена классификация факторов и условий выполнения подписей с умышленным изменением признаков собственного подписного почерка. В частности, в основу классификации положено разграничение по объективным и субъективным факторам, влияющим на процесс письма. Автор статьи считает, что предложенная классификация может быть полезной в экспертной практике, и призывает экспертов-почерковедов быть очень осторожными и осматрительными при даче вывода об исполнении подписи с умышленным изменением признаков собственного подписного почерка, ведь умысел исполнителя на искажение признаков собственного подписного почерка надо еще доказать.

THE CONCEPT OF SELF-FORGERY AND CLASSIFICATION OF FACTORS AND CONDITIONS OF PERFORMING THE SIGNATURES WITH INTENTIONAL CHANGES IN THE PERFORMER'S OWN SIGNATURE HANDWRITING FEATURES

T. Sukmanova

The article is devoted to handwriting objects, the study of which is characterized by increased complexity – signatures, made on their performer's behalf, but with a change in features of his own signature handwriting. The complexity of the study of such objects is caused by the integration of expert task, as it involves interacting penetration of identification problems (concerning the authenticity of a signature) and diagnostic tasks (regarding the conditions of the signature performed).

The article analyzes the criminalistic literature on the subject - highlights the key provisions from the works of many forensic scientists, namely L.Y. Arotsker, Y.P. Kononov,

I.J. Fridman, S.A. Tsypeniuk, V.V. Lypovskii (written either individually or in collaboration with P.Z. Khasmanene), E.Kh. Chekushev, Z.S. Yablokova, N.V. Tuliakova, L.V. Markova, V.F. Orlova, presents scientific developments of M.J. Bondar, T.A. Sukhmanova and T.V. Sokhranych.

The article also provides some theoretical principles concerning the forensic handwriting examination of signatures made by persons in their own name with intentional changes in their own signature handwriting features that have been refined during the research work on the topic “Research Methodology for signatures made with changes in the performer’s own signature handwriting features” carried out at Kharkiv Research Institute of Forensic Examinations named after Emeritus Professor M.S. Bokarius. There are set out definitions of the self-forgery, the object of such an examination (in general and specific meanings) and the subject.

At the end of the article there is the classification of the factors and conditions of performing the signatures with intentional changes in the performer’s own signature handwriting features. In particular, the classification is based on delimitation of objective and subjective factors influencing the process of writing. Author of the article believes that the proposed classification can be useful in expert practice, and calls on experts in handwriting to be very careful and cautious when giving the conclusion on signatures with intentional changes in the performer’s own signature handwriting features, because the intention to distort own signature handwriting features must be proved.

УДК 343.98

С. М. Наumenко
старший науковий співробітник

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ НА ПОЛІМЕРНІЙ ОСНОВІ

На сьогодні, широкого розповсюдження набули документи, виготовлені на пластичній основі. Поряд з перевагами такі документи мають і певні недоліки. В даній статті, розглядаються деякі аспекти виготовлення та персоналізації таких документів, виявлені в процесі проведення експертних досліджень.

Еволюція технологій, які використовуються при виготовленні ідентифікаційних документів, вказує на декілька тенденцій: це використання синтетичних матеріалів, машинозчитуваних технологій, електронних носіїв інформації та новітніх методів персоналізації, таких як лазерне гравіювання.

На деяких аспектах виготовлення та персоналізації документів на полімерній основі, хотілось би зупинитись у даній статті. Синтетичних матеріалів налічується безліч видів, вони застосовуються в різних сферах життєдіяльності людини та промисловості, їх використання почалося ще у минулому столітті. Водночас, для виготовлення пластикових карток загалом та до-